

HÁROMSZÉKI TÉKA

23.

KONSZA SAMU

**HÁROMSZÉKI
MAGYAR NÉPKÖLTÉSNET**

Consiliul Județean Covasna
Kovászna Megye Tanácsa
Covasna County Council

A kötet megjelenését támogatta:
Kovászna Megye Tanácsa

A kiadó partnere a Ferenczy Géza Egyesület

**KONSZA SAMU
HÁROMSZÉKI MAGYAR NÉPKÖLTÉSZET**

A kiadás alapjául szolgáló könyvet (1957) szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta: Faragó József

A második, jelen kiadás előszavát írta: Préda Barna

A kötetet szerkesztette: Kun-Gazda Gergely
Korrektúra: Kósa Erika

A sorozat borítótervét készítette: Domokos Zsolt

Szedés: Balázs Melinda és Demeter Katalin

Tördelés: Obrascu-Paniti Ágnes

Tortoma Kiadó ©

Faragó József ©

Préda Barna ©

Tortoma Könyvkiadó, Barót

Alapítva 2006-ban.

A Tortoma Kiadó az 1795-ben alakult

Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

www.tortoma.ro

Tel.: 004 0745 163 415, 004 0367 109 167

e-mail: tortomakiado@gmail.com

A kiadó webáruháza: www.erdelyikonyv.hu

Felelős kiadó: Demeter László, a kiadó igazgatója

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

KONSZA, SAMU

Háromszéki magyar népköltészet / Konsza Samu ; a bevezető tanulmányt írta Préda Barna. - Baraolt : Tortoma, 2023

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-606-9716-69-4

I. Préda, Barna (pref.)

39

TARTALOM

Préda Barna

Konsza Samu – *Háromszéki magyar népköltészet*.....7

Faragó József

Bevezető.....13

Konsza Samu

Háromszéki magyar népköltészet.....21

Mesék (1–120).....23

Állatmesék, gyermekmesék (1–20).....23

Varázsmesék, tündérmesék (21–67).....48

Tréfás mesék, anekdoták (68–120).....144

Balladák (121–165).....229

Régi balladák (121–133).....229

Betyárballadák és új balladák (134–149).....249

Helyi balladák (150–165).....263

Dalok (166–480).....275

Szerelmi dalok (166–335).....275

Katonadalok (336–450).....339

Keservesek (451–470).....380

Tréfás dalok (471–480).....388

Gyermekjátékok (481–640).....393

Játék kicsinyekkel (481–495).....393

Lovagoltatók, hintáztatók (496–506).....398

Gyermekversek (507–517).....402

Nyelvgyakorlók, nyelvtörők (518–524).....406

Állatmondókák (525–534).....408

Névrecsúfolók, falucsúfolók (535–556).....411

Játékos versek, dalok, párbeszéddek (557–574).....416

Kiolvasóversek (575–600).....425

Fogócskák, kergetőcskék, hunyócskák (601–610).....433

Gyűrűsdik (611–613).....439

Helycserélők, párválasztók (614–623).....441

Szerepjátékok (624–633).....	447
Szobai játékok, zálogosdik (634–640)	456
Lakodalmi költészet (641–665).....	461
Köszöntők, mondókák (666–735)	483
Aprószenteki mondókák (666–678)	483
Újévi köszöntők (679–684).....	486
Húsvéti öntözőversek (685–735).....	490
Táncszók (736–870).....	505
Közmondások és találos kérdések (871–1570)	525
Közmondások, szólások (871–1475)	525
Találos kérdések (1476–1570)	546
Írott versek (1571–1675).....	563
Sírfeliratok (1571–1589).....	563
Tréfás sírfeliratok (1590–1664).....	569
Levelek (1665–1675).....	583

Préda Barna

Konsza Samu – Háromszéki magyar népköltészet

„Erdő, mező, hegy völgy, falu... minden mesél itt. A mesék földje ez – csuda-e, ha szép csendesen mesemondóvá nő a gyermek?” – vallotta egykoron szűkebb hazájáról, Erdővidékről a nagy mesemondó, népmese gyűjtő Benedek Elek. Tovább boncolgatva Elek apó vallomását, feltehetjük a kérdést, hogy csuda-e, ha ennek a mesevilágnak a nagy gyűjtőjévé vált az Erdővidéken, Apácán született és gyermekeskedett Kriza János, akinek a magyar folklórkutatás hajnalán megjelent *Vadrózsák* című kötete nemcsak a székely, hanem a magyar népköltészeti kutatástörténet egyik gyöngyszeme. Ezek után már joggal jelenthetjük ki, nem csuda, hogy Konsza Samu is – aki szintén ebbe a mesevilágba született bele az erdővidéki Nagybaconban – Kriza János és Elek apó méltó utódaként a népköltészet szerelmesévé, annak gyűjtőjévé vált. Akinek három évtizedes kutatómunkájának gyümölcseként jelent meg 1957-ben a *Háromszéki magyar népköltészet* című gyűjteményes kötete, amely az első önálló, háromszéki gyűjtéseket bemutató, terjedelmében és gyűjtési területeiben pedig a mai napig legátfogóbb Kovászna megyei kiadvány.

A kötetet a neves kolozsvári egyetemi tanár, a Román Akadémia Folklór Intézetének kolozsvári tagja, Faragó József szerkesztette és látta el előszóval. Faragó József kutatásainak fő tárgyát is a folklór, az élő népköltészet képezte. A kötet bevezetőjében megfelelő szakértelemmel méltatja és mutatja be Konsza Samu népköltészet-kutatás terén kifejtett munkásságát, valamint szakszerűen elemzi az általa összegyűjtött népköltészeti kincseket. Éppen ezért az elkövetkező néhány oldalon nem a kiadványt kívánom elemezni, hanem leginkább olyan kérdésekre igyekszek választ adni, mint például mi is az a népköltészet, mikor ismerték fel és kezdték el kutatni, mi indította Konsza Samut a gyűjtésre, valamint miben rejlik a kötet mai napig is töretlen fontossága, aktualitása.

Népköltészeti alkotásoknak nevezzük azokat a meséket, verseket, balladákat, dalokat, amelyek a dolgozó nép ajkáról röppennek szárnyra, és szájról szájra terjednek a nép körében. Ezen termékeknek szerzője legtöbb esetben a nép valamely tehetséges fia, ám személye az idők folyamán feledésbe merül. Adatközlők, nótafák később beleviszik saját

LBRIS

We know
books

KONSZA SAMU

HÁROMSZÉKI MAGYAR NÉPKÖLTÉS ZET

MESÉK

Állatmesék, gyermekmesék

1

Vert viszi a veretlent

Egyszer egy falu végén erős nagy lakodalmat csaptak. Temhetetlen³³ nép volt ott, s amíg táncoltak, addig az ételt lehordták a pincébe. Valahonnan a róka megeszelte³⁴, ejsze a szagról, hogy az étel a pincében van. A pincébe csak egy szűk ablakon tudott bébújni. Bé es bútt. Ett egy kicsit, s megpróbálta, hogy kifér-e. Kifért a szűk ablakon. Esmént visszabútt. Ett esment, addig, hogy jóllakott, s elment.

Találkozik az úton a farkassal, s elmondja neki, hogy milyen helyre jutott bé.

- Ej – aszondja a farkas –, vigyél engem es oda, róka koma.
- No jó – aszondja a róka.

El es mennek. Odajutottak a házhoz s bébúttak az ablakon. A farkas erős szodéjon³⁵ ett. A róka ett egy kicsit, s elment, a farkast otthagya, a farkas pedig annyit ett, hogy az ablakon nem fért ki. Benn rekedt a pincébe.

A lakodalmások véget vettek a táncnak. A násznagy s a násznagy-asszony a gazdával jönnek le a pincébe, s hát a sok drága kalácsot s a sok jó húst s tóttótt káposztát a farkas mind megette. S hát látják, hogy nem fér ki az ablakon. Nekiállottak s megverték istenesen. Ki-gyűlt a násznép es, s mindenki egyet vágott rea. Azt gondolták, hogy megdöglött, s kivették a hóra. A hideg havon a farkas helyrejött. Elván-szorgott az erdő felé. Ahogy menyen, hát látja, hogy az út szélén a róka meg sem tud moccanni.

- Jaj – aszondja a róka –, vigy el, koma, mert úgy esszetörtek, hogy nem tudok menni! Végy fel a hátadra!

³³ Temhetetlen: töméntelen sok, tömérdek sok.

³⁴ Megeszelte: megneszelte, észrevette.

³⁵ Szodédon: mohón, falánkul.

– Hát jó – aszondja a farkas. Igaz, hogy engemet es búvül³⁶ ellátak, de azért, hogy ennem adtál, elviszlek.

Fel es ült a róka a farkas hátára. Semmi baja sem volt, nagy jóllakva vitette magát. Semmiképpen sem nyughatott a farkas hátán, csak fúttá:

Vert viszi veretlent,
Nyaka-feje töretlent.
Vert viszi veretlent,
Nyaka-feje töretlent.

Kérte a farkas, hogy ne szökdössék a hátán, de a róka csak kacagott. Hiába ígérte a farkas, hogy a földhöz üti, csak fúttá:

Vert viszi veretlent,
Kinek feje töretlen.
Vert viszi veretlent,
Kinek feje töretlen.

Ej, megharagudt a farkas, s földhöz ütte a rókát, hogy miszlikbe³⁷ szakadt.

Itt a vége, fuss el véle,
Holnap lesz a temetése.

(*Dálnok*, Dóbra Ferenc 51 éves. – 1938. Kicsi Sándor)

2

A róka szíve

Hol volt, hol nem volt, hol a tetűt s a bolhát rézpatkóba verték, hogy a sújba s a francba meg ne botorkázzék, még azon es túl volt egy tó, s abban lakott a halak királya. Ez a király egyszer megbetegedett. Küldöttek orvos után. Az orvos azt mondta, hogy meggyógyul, ha megeszi egy rókának a szívit. Ekkor elküldték a hírnökhalat, hogy hozzon rókaszívet.

A hírnökhal, ahogy kiment a part végire, hát jó egy róka, s azt mondja a hálnak, hogy vigye át a vízen, mert nem tud úszni. A hal fel es veszi a hátára, s mikor beérnek a víz közepibe, azt mondja a rókának:

- Te, éppen rókaszívre volna szükségem!
- Erre a róka azt mondja, hogy:
- Jaj, a parton hagytam!

³⁶ Búvül: rondán, förtelmesen; alaposan.

³⁷ Miszlikbe: szerteszt, apró darabokba.

Visszavitette magát a partra, s ott úgy elfutott, hogy még máig es fut, ha meg nem halt.

(*Réty*, Jancsi Pisti 29 éves. – 1949. Bálint Ferenc)

3

Forró vizet a kopaszra!

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy kis házikó egy sűrű erdő közepén, s abban a kis házikóban lakott egy kis malac. Ez a kis malac régóta ott lakott az erdőben, és ott gyűjtötte az élelmet magának.

Egyszer egy éhes farkas ment arra és meglátta a kis házat. Gondolta, hogy bémenyen, és aki benn van, azt megeszi. Bénéz az ablakon, és látja, hogy egy kis malac van csak benn.

Odamenyen az ajtóhoz és kérezkedik bé:

- Te kis malac, csak az első lábamat engedd bé, mert erősen fázom.
- No jól van, béengedem az első lábadat – mondta a kis malac.

Ahogy béengedte az első lábát, ismét kérte a farkas:

- Engedd bé a másik lábamot es!
- Jól van, béengedem azt es, csak meg ne egyél engemet!

Egy kis idő múlva kéri újból a farkas:

- Engedd bé a hátussó lábaimot es.

A kis malac meg volt jedve, hogy mit csináljon, és hova tudjon menekülni, mivel már béengedte a farkas első felét, és már a hátussó fele es benn volt. Hirtelen a füttő háta megi menekült. A farkas a füttő előtt ugrált, és mindenképpen el akarta fogni a kis malacot. A kis malac serényebb volt: felszökött a füttőre, s a fazékban lévő forró vizet a farkasra öntötte.

A farkas ordítva menekült el a kis házikóból. Elszaladt az erdőbe a társaihoz, és elpanaszolta a dolgot a kis malaccal. A farkasok eszegegyeztek, hogy megfogják és megeszik a kis malacot. Elmentek a házikóhoz, és kérezkedtek bé, hogy megmelegedjenek. A kis malac béengedte őket, de ő közben az ablakon kiugrott, és felmászott a fára. A farkasok utána mentek, de nem tudtak mászni, s ezért egymás hátára kapaszkodtak, hogy a legfelső valahogy elérje a kis malacot. Legalól a kopac volt. Amikor már majdnem elérték a kis malacot, az elkiáltotta magát:

- Forró vizet a kopacra!

Erre a kopac farkas megijedt, kiugrott a többiek alól, azoknak lábiknyakik törött, és halva maradtak a földön.

Így tudott a kis malac megmenekülni a farkasoktól.
 S még máig es él, ha meg nem hótt.

(*Sepsiszentgyörgy*, özv. Nagy Lajosné 58 éves. – 1948. Benkő József)

4

Cecus-becus Berneusz

Egyszer egy embernek volt két macskája. Az ember egyszer elment a városba, s az egyiket eladta. A vevő azt kérdezte, hogy mit eszik? Azt mondta, hogy mindent, amit adnak neki.

Az az ember, aki megvette, hazavitte a macskát, az egyik marháját megölette, s avval tartotta. Ahogy egy esztendő eltött, az embernek mindenit megette a macska. Ekkor megkérdezte a szomszédjától, hogy mivel pusztítsa el a macskát. Az azt mondta, hogy zárja bé a házába s gyűjtsa reá a házat. Az ember úgy es csinált, de mikor a ház le akart suvadni³⁸, a macska a füstlikon kiszökött, s így megmenekült.

Ekkor a szomszédok azt mondták, hogy szúrassa le a lovát és vitesse ki a macskával együtt a setét erdőbe. Úgy es történt, s a macska ott élődött a lóhúson hosszú ideig. Egyszer egy róka ment arrafelé, hogy egyék a lóhúsból, de a macska kiszökött a ló mögül, és úgy megijesztette a rókát, hogy az addig futott, amíg találkozott a farkassal.

– Hova futsz, róka komám? – kérdi a farkas.

– Engem bizon úgy megijesztett egy vitéz cecus-becus Berneusz, hogy eppet eddig futtam.

Eridj, nézd meg, s ha lehet, öld meg!

A farkas es úgy járt eppet, mint a róka.

Tovább mentek, s találkoztak a borzzal, a vaddisznyóval s a medvével. Ezek es próbálkoztak, de ők es úgy jártak, mint a róka.

Másnap reggel nagy-nagy lakomát akartak rendezni a vitéz cecus-becus Berneusz tiszteletére. Egy darabig tanakodtak, hogy melyik híjja el a lakomára. A róka azt mondta, hogy az ő farka igen hosszú, s a vitéz annál fogva meg tudja fogni. A vaddisznyó azt mondta, hogy ő hamar

kifárad. A medve azt mondta, hogy ő lassan tud menni. A végén a farkas hitta meg a vitézt a lakomára.

Amikor megérkezett cecus-becus Berneusz királyfi, a medve meg akarta fogni, hogy megegyék, de a vitéz gyorsan felmászott egy fára. A vadállatok egymásnak a fejire állottak, hogy valahogy elérjék a vitézt. Amikor a farkas éppen utánanyúlt, hogy megfogja, a vitéz egyet prüsszentett, s a prüsszentésének a szele letaszította a farkast. A többiek es megijedtek, s elkezdtek szökdösni le a fáról. Az egyiknek a nyaka, a másinak a lába törött ki.

Cecus-becus Berneusz királyfi hazafutott a gazdájához, s kivezette őt arra a helyre. A sok állatot szekérre rakták és hazavitték. Azután aztán volt egy darabig ennivalójuk.

(*Alsócsernáton*, Makó György 55 éves. – 1938. Jakó Dénes)

5

A kecske és a fiai

Volt egyszer egy kecske és annak volt tizenkét fia. Egyszer elment a kecske ennivalóért a bótba, és megmondta a fiainak, hogy senkit se eressenek bé, ha látják, hogy nem fehér.

A fiai bézárták az ajtót. Hát arra járt egy éhes medve, és bé akart menni. Elkezdett zergetni az ajtón, hogy eresszék bé. Erre az egyik kis kecske kinéz, és azt mondja neki, hogy dugja bé az egyik lábát. A medve bédugta a lábát, de a kis kecske nem eresztette bé, hanem azt mondta:

– Nem eresztelek bé, mert a te lábad fekete, a mi anyánké pedig fehér.

A medvének annyi esze volt, hogy elment a malomba, belémártotta a lábát a lisztbe, és visszament a kis kecskéhez. Az egyik kis kecske esment kinézett a zergetésre, és mondta, hogy a lábát dugja bé. A medve bé es dugta. A kis kecske látta, hogy fehér, és béeresztette a medvét.

Alighogy bément a medve az ajtón, már békapta a kis kecskét. Erre a testvérei megijedtek, és ahányan voltak, annyifelé futtak. Az egyik a szekrénybe, a másik a kemencébe, a harmadik a pincébe, a negyedik az ágy alá, az ötödik a kályhába, a hatodik az asztalfiába, a többi meg más helyekre. De a medve mindegyiket megtalálta és felfalta, csak éppen azt nem, amelyik az asztalfiókban volt. Azután elment.

³⁸ Lesuvad: leomlik, összeomlik.

Egyszer csak hazajött a kis kecskék édesanyja, és látja, hogy csak egy fia van meg, a többi nincs sehol. S mikor a kislánya elmondta, hogy mi történt, amíg ő a bótban volt, elment a fiával, hogy keressék meg a medvét. Meg is találták hamar, éppen ott aludt a patak partján. A vén kecske sokat nem gondolkozott, hanem felhasította a medve hasát, s a kis kecskék mind kiugráltak belőle. Aztán telitöltötték a medve hasát kővel, és elmentek haza.

Amikor a medve nagy későre felébredt, nagyon szomjas volt. Lement a patakra inni, de amint lehajolt, a sok kő lenyomta, beléesett a vízbe, s beléfúlt és belédöglött.

(Kisborosnyó, Angyal Erzsébet 66 éves. – 1948. Majos Lajos)

6

A róka meg a szürke agár

Volt egyszer réges-régen egy kismadárka, s annak volt két szép fia. Hiába építette azonban a fészket egy magas cserefára, a gonosz róka észrevette, s minthogy pecsenyét szimatolt, rögtön a fa alá telepedett, s felkiáltott a madárkának:

– Hallod-e, te madárka! Dobd le nekem a legszebb fiadot, mert ha nem, rögtön kifűrészelem a fát!

A madárka erőssen kesergett, sehogy sem tudott megvigasztalódni. Arra vetődött egy szennyes agár, s azt kérdi a madárkától:

– Hát te mért sírsz, kicsi madárka?

– Hogyne sírnék, mikor elvitte a gonosz róka a legszebb fiamat, s a másikért es visszajő nemsokára!

– No, azért ne sírj, ez még nem olyan nagy baj. Ha megint idejő a róka, mondd azt neki: nem vetem le, nem! S ha ki akarja a fát fűrészelni, ne félj, én itt leszek.

Ezzel az agár elrejtőzött egy bokorba, s várta a rókát. El es jött az egykettőre, s kérte a fiókat.

– Nem adom, dehogy adom! – mondta a madárka.

A róka erőssen csóválta a fejét. Nem tudott hová lenni csudálkozásában.

– Hm, kutya tanította a madarat! – morgott a bajuszába, s a fát fűrészelni kezdte.

Előrontott erre a szennyes agár. Megijedt a róka koma, elkezdett szaladni, ahogy csak bírta szusszal. Éppen az utolsó pillanatban, mikor az agár meg akarta csípni, béugrott a likjába.

Búsult szegény agár eleget, hogy ilyen jó zsákmánytól elesett, s elhatározta, hogy kiéhezteti a ravasz rókát. Ezért rátette a fülit a likra, s aludni akart, de egyszerre csak beszélgetést hall odabenn.

Kérdi a róka:

– Hát te, lábam, mit csináltál, mikor az agár kergetett?

– Én bizony futtam, ahogy csak tudtam.

– Hát te, szemem, mit csináltál?

– Én a likat néztem, hogy egykettőre bébújhassak.

– Hát te, fülem, mit csináltál?

– Én hegyeztem magam, hogy az agár nem fog-e el.

– Hát te, farkam, mit csináltál?

– Én biz mind az agár orránál himbálóztam, hogy fogjon el.

– Hú, semmirevaló rossz farkam! – kiáltott haragra lobbanva a róka.

– Kitakarodj a likamból!

De a farka sehogy sem akarózott kimenni, mire a gazdája kezdte kitolni a lik száján. Az agár várta, míg egészen kidugja, amikor künn volt, megfogta, kirántotta vele a rókát, és megette szőröstől-bőröstől.

Itt a vége, fuss el véle.

(Sepsiszentgyörgy, Gocz Ferencné 70 éves. – 1934. Gocz István)

7

A farkas, a medve és a huszár

Egyszer a farkas nagyon megharagudt az emberre, és kérte a medvét, hogy büntesse meg. Elhatározták, hogy a medve az erdő szélén az úton megáll, a farkas a bokorba búvik, s mikor jön az ember, szól a farkas a medvének.

Jól van. Hát egyszer jön egy kicsi gyermek, és kérdezi a medve, hogy:

– Ez-e az ember?

A farkas azt mondja, hogy:

– Ez csak lesz ember.

Elmegy a gyermek, és jön egy öregember. Kérdezi a medve, hogy:

– Ez-e az ember?

– Ez csak volt ember – feleli a farkas gyorsan.

Elmegy az öregember, és jön egy huszár a lova hátán. Kérdezi a medve, hogy:

– Ez-e az ember?

A farkas feleli habozás nélkül:

– E már talpig ember!

Esszeverekedik a medve és a huszár. A huszár elékapja a kardját, és jól elpáholja a medvét. A farkas elszaladt, s a medve es alig menekült meg.

Mikor találkoztak, kérdezte a farkas a medvét:

– Hát hogy vagy, medve koma?

A medve azt felelte:

– Hidd el, farkas koma, hogy úgy megnyafatolt azzal a fényes nyelvvel, hogy még most es fáj a hátam belé!

(Papolt, Tóth József 82 éves. – 1948. Mikola József)

8

Az ökörszem és a medve

Egyszer egy nyáron a farkas és a medve sétálni ment az erdőbe. A medve valami nagyon szép éneket hallott, és megkérdezte a farkast:

– Miféle madár az, amelyik olyan szépen énekel?

– Az a madarak királya – mondta a farkas, pedig az ökörszem volt.

– No jól van, de szeretném látni azt a királyi palotát, ahol az a király lakik.

– Az nem olyan könnyű – mondta a farkas. – Meg kell várjuk, amíg a királyné hazajő.

Nemsokára jött es a királyné és a király es edellel a csőrükben, hogy megetessék a fiókáikat.

A medve szeretett volna rögtön odamenni, de a farkas visszatartotta.

– Nem így – mondta a farkas. – Várd meg, amíg esment elmennek.

Megjegyezték, hol van a fészek, és továbbmentek. De a medvének nem volt nyugta, mindenképpen szerette volna látni a kastélyt, s nemsokára megint odacammogott. A király és a királyné éppen akkor repültek ki. A medve békukucskált a fészekbe, és vagy hat fiókát látott ott heverészni.

– Hát ez a királyi kastély? – kérdi mérgesen a medve. – Hiszen ez egy nyomorúságos viskó! És ti királyi gyermekek vagytok? Közönséges kölykek!

Meghallották ezt az ökörszemfiókák, és rettenetesen kiabálni kezdtek:

– Mi nem vagyunk közönséges kölykek! Ezért meglakolsz, medve koma!

A medve megszeppent, és visszavonult a barlangjába.

Nemsokára hazajöttek esment a szülei, és eleséget hoztak a fiókáknak, de azok nem nyúltak az étel után. Azt mondták, hogy még csak egy légycombocskához sem nyúlnak, ha éhen halnak, akkor sem, amíg bé nem bizonyítják nekik, hogy ők nem közönséges kölykek. És elmondták, hogy mit mondott a medve nekik.

Azt mondta az édesanyjuk:

– Ne búsuljatok, fiókáim! Majd eligazítjuk mi, és megtanítjuk mósre a medve komát!

Elmentek a medve barlangja elé, és békiáltottak:

– Vén dörmögő, mért szidalmaztad a gyermekeinket? Ezért meglakolsz, véres háborút indítunk ellened!

És megizenték a medvének a háborút.

A medve azonnal hadba szólította az összes négylábú állatot: az ökröt, szamarat, nyulat, őzet és mindent, ami a földön élt. Az ökörszem pedig hadba szólította az összes repülőt, nemcsak a madarakat, hanem minden bogarat, legyet, szúnyogot, méhet és darazsat.

A levegő hősei között legravaszabb volt a szúnyog. Ide-oda surrogott az erdőben, mindig ott, ahol az ellenség gyülekezett, s végre letelepedett egy falevéltre, amely fa alatt éppen a vezérkar a hadi jelszóról tanácskozott.

A medve maga elé hívatta a rókát, és azt mondta:

– Mivel az összes állat között te vagy a legravaszabb, légy a vezér és vezess münköt!

– Jól van – mondta a róka –, csak milyen jelben állapotjunk meg?

Erre sem adott egyik sem választ, míg végre a róka döntött ebben es. Azt mondta:

– Az én farkom jó hosszú, lompos, majdnem olyan, mint egy vörös tollbokréta. Eppen ezért, mikor a farkamat jó magasra emelem, akkor minden jól van, azt jelenti, és akkor nyomuljatok előre. De ha behúdom, akkor baj van, és szaladjatok, amerre láttok.

Ahogy a szúnyog ezt meghallotta, visszarepült, és mindent elmondott az ökörszemnek.

Mikor felvirradt a csata napja, a négylábúak rettenetes robajjal törtek elé az erdőben, hogy a föld rengett belé. Az ökörszem es seregivel szemberepült velük, hogy csak úgy surrogott-csattogott a levegő. Egymásnak rohant a két sereg. Az ökörszem elsőnek a darazsat küldte, hogy szálljon a róka farka alá, és jól szurkálja essze.

Úgy es történt. A róka az első szúrást vitézül tűrte, és még magasabbra emelte a farkát, de a második szúrásnál megjijedt, és egy kicsit lennebb

húzta. A harmadik szúrást már nem bírta, üvölteni kezdett, és a farkát a lába közé húzta.

Mikor az állatok ezt meglátták, azt hitték, hogy minden elveszett, és szaladni kezdtek, mindegyik a maga odújába. S a madarak megnyerték a csatát.

Ekkor az ökörszem és a felesége hazarepültek, és már messziről kiabálták a gyermekeiknek, hogy örüljenek, mert megnyerték a csatát.

A fiókák azonban azt mondták, hogy addig nem örülnek, amíg a medve oda nem jön és bocsánatot nem kér.

Az ökörszem erre a medve barlangjához repült és bekiáltott:

– Dirmegő-dörmögő vén mackó, gyere és kérj bocsánatot a gyermekeimtől, mert különben esszetörlek!

A medve szepegyve odacammogott, és bocsánatot kért nagy alázatosan.

Most már az ökörszemfiókák es meg voltak elégedve. Vígán ettek-ittak és reggelig vigadoztak.

(*Sepsiszentgyörgy, Szabó Andrásné 71 éves. – 1948. Tompa Zoltán*)

9

A sündisznó és a nyúl

Történt egyszer, hogy a sündisznó és a nyúl száz tallérba fogadtak, hogy másnap versenyt futnak. Mikor a sündisznó hazament, a felesége úgy megjedett, hogy majd eszeesett, és nagy búnak eredt.

– Ne búsulj, feleség – vigasztalta a sündisznó. – Holnap ketten menyünk ki a szántóföldre. Én lebúvok a föld egyik végire, ahonnan a nyúllal futunk, te a másikra. Amikor észreveszed, hogy a nyúl közeledik feléd, felugrasz, hogy higgye azt, hogy én már ott vagyok.

Másnap reggel kimentek a földre. A sündisznóanya elhelyezkedett a föld túlsó végén, s a pénzt le es tették a föld végire. Amikor a nyúl megfutamodott, a sündisznóapa lehuzult³⁹ a föld végire. Amikor a sündisznómama észrevette, hogy a nyúl feléje közeledik, felugrott:

– Hopp, mán itt vagyok!

A nyúl visszafelé megint nekirugaszkodott, de amikor a sündisznóapa felé közeledett, akkor az ugrott fel:

– Hopp, mán itt vagyok!
A nyulat addig futtatták, míg megdöglött.
Így nyerte meg a sündisznó a nyulat.

(*Zabola, Hadnagy Póli 80 éves. – 1947. Csutak Gyárfás*)

10

A zsványtanya

Egyszer volt egy ember. Ennek az embernek volt egy szamara. Ezzel a szamárral napestig hordta fel a vizet a hegyre, hogy öntözze a gyümölcsfáit. A szamár megunta, hogy mindennap csak hordja a sok vizet, elhatározta, hogy elvándorol.

Egyszer hazajön a szegény ember a hegyről. A szamarát megköti egy kötéllel. A szamár elrágta a kötelet, és elindult. Amint ment, mendegélt, találkozott egy kutyával, aki nagyon szomorú volt. Kérdezi tőle, hogy miért búsul. A kutya azt mondta:

– Mikor fiatal voltam, akkor mindenkit észrevettem, most pedig öreg vagyok, nem őrzöm a házat, s a gazdám meg akar löni.

– Ne félj, gyere velem Brassóba muzsikálni – mondja a szamár.

Mennek tovább, hát találkoznak egy macskával, aki szintén búsult. Kérdezte a szamár:

– Miért búsulsz?

A macska azt felelte:

– Mikor fiatal voltam, sok egeret fogtam, most pedig nem fogok egyet sem, ezért a gazdasszony el akar pusztítani.

– Ne félj, csak gyere velünk Brassóba muzsikálni – mondta a szamár.

Mennek, mendegélnek. Találkoznak egy kakással, aki bús volt. A szamár tőle es kérdi, hogy miért búsul.

– Hogyne búsulnék – felelte a kakas. – Fiatal voltam, megállottam a helyemet, de most már nem, ezért akarnak megölni.

– Ne félj, csak gyere velünk Brassóba muzsikálni – mondta a szamár.

Mennek tovább, hát elérnek egy erdőbe. Azt mondja a szamár:

– No lássuk, melyik menyen fel ennek a fának a hegyibe hamarább.

Elindult a kakas és a macska. Amíg mentek felfelé, addig a kutya és a szamár lefeküdtek, hogy aludjanak. Amint mentek felfelé, hát valami világot⁴⁰ láttak az erdő közepén. Megfordultak és jöttek lefelé. Mikor

³⁹ Lehuzult: lehúzódott.

⁴⁰ Világ: világosság.